

UTJECAJ COVID-19 PANDEMIJE NA DRŽAVNI PRORAČUN REPUBLIKE HRVATSKE

Sinković, Ema

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:911983>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij

Ema Sinković

**UTJECAJ COVID-19 PANDEMIJE NA DRŽAVNI PRORAČUN
REPUBLIKE HRVATSKE**

Završni rad

Osijek, rujan 2023.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Sveučilišni prijediplomski studij

Ema Sinković

**UTJECAJ COVID-19 PANDEMIJE NA DRŽAVNI PRORAČUN
REPUBLIKE HRVATSKE**

Završni rad

Kolegij: Makroekonomija

JMBAG: 0111132702

e-mail: esinkovi@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Đula Borozan

Osijek, rujan 2023.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics and Business in Osijek

Undergraduate study, Financial management

Ema Sinković

**THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE STATE
BUDGET OF THE REPUBLIC OF CROATIA**

Final paper

Osijek, September 2023

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je Emma Sinković (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Emma Sinković

JMBAG: 0111132702

OIB: 89216975236

e-mail za kontakt: emasinkovic6@gmail.com

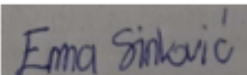
Naziv studija: Preddiplomski studij Financijski menadžment

Naslov rada: Utjecaj Covid-19 pandemije na državni proračun Republike Hrvatske

Mentor/mentorica rada: prof. dr. sc. Đula Borozan

U Osijeku, 2023. godine

Potpis:

Utjecaj Covid-19 pandemije na državni proračun Republike Hrvatske

SAŽETAK

U ovom završnom radu razrađen je pojam državnog proračuna i fiskalne politike, te je analiziran utjecaj zdravstvene pandemije Covid-19 na državni proračun Republike Hrvatske. Konkretno, u radu su pobliže razrađeni osnovni pojmovi vezani za državni proračun kao što su; uloga i pojam, funkcije, te planiranje, izvršavanje i kontrola proračuna. Kod fiskalne politike je stavljen naglasak na objašnjenje njezinih ciljeva i instrumenata. Također su razmotreni uzroci i posljedice prouzročene koronavirusom Covid-19 koja je zahvatila cijeli svijet 2020-2021. godine. U empirijskom dijelu rada je analiziran utjecaj Covid-19 pandemije na državni proračun Republike Hrvatske u 2019. i 2020. godini. Rezultati analize su ukazali na značajan utjecaj pandemije koronavirusa kako na prihodnu tako i na rashodnu stranu istog.

Ključne riječi: državni proračun, fiskalna politika, pandemija, Covid-19 virus

The impact of the COVID-19 pandemic on the state budget of the Republic of Croatia

ABSTRACT

In this final thesis, the concept of the state budget and fiscal policy is elaborated, and the impact of the Covid-19 health pandemic on the state budget of the Republic of Croatia is analyzed. Specifically, the paper delves into fundamental concepts related to the state budget, such as its role, functions, as well as budget planning, execution, and control. When discussing fiscal policy, emphasis is placed on explaining its goals and instruments. Additionally, the causes and consequences of the Covid-19 coronavirus that affected the entire world in 2020-2021 are considered. In the empirical part of the paper, the impact of the Covid-19 pandemic on the state budget of the Republic of Croatia in 2019 and 2020 is analyzed. The results indicate the significant impact of the coronavirus pandemic on the revenue and expenditure accounts of the state budget.

Key words: fiscal policy, state budget, pandemic, Covid-19 virus

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Metodologija rada	2
3. Fiskalna politika i državni proračun.....	3
3.1. Pojam fiskalne politike	3
3.2. Funkcija fiskalne politike	5
3.2. Instrumenti i ciljevi fiskalne politike	6
3.3. Državni proračun	8
3.4.1. Uloga i pojam proračuna.....	9
3.4.2. Funkcija proračuna.....	10
3.4.3. Planiranje, izvršavanje i kontrola proračuna	11
4. Pandemija koronavirusa – COVID 19	14
4.1. Nastanak i uzroci pandemije.....	14
4.2. Posljedice pandemije	15
5. Analiza državnog proračuna Republike Hrvatske u razdoblju 2019. – 2020. godine.....	18
6. ZAKLJUČAK.....	23
Literatura.....	24
Popis slika i tablica.....	26

1. Uvod

Državni proračun i fiskalna politika su ključni elementi ekonomskog upravljanja jedne zemlje. Fiskalna politika se odnosi na način na koji država upravlja javnim financijama kako bi ostvarila određene ekonomske ciljeve. S druge strane, državni proračun je financijski plan koji se sastoji od tri računa, a to su: račun prihoda, rashoda i financiranja. Jedan od ciljeva fiskalne politike, kako navodi Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2021), je održavanje makroekonomske stabilnosti, uključujući kontrolu inflacije i održavanje stabilnog rasta ekonomije. Također jedan od ciljeva fiskalne politike, prema istom autoru, je i redistribucija bogatstva, odnosno stvaranje okruženja unutar kojeg svi građani imaju pristup javnim uslugama i socijalnim potporama.

Državni proračun je ključni instrument fiskalne politike. Proračun se izrađuje na temelju procjene prihoda i planiranih rashoda, a njegova ravnoteža ili deficit utječu na stanje javnih financija i duga zemlje. Važno je napomenuti da državni proračun i fiskalna politika imaju široki utjecaj na gospodarstvo i život građana. Njihova uspješna primjena može stvoriti povoljne uvijete za gospodarski rast, poboljšati socijalnu pravdu i osigurati održivost javnih financija. Vlada koristi instrumente fiskalne politike za vjerodostojno i uspješno upravljanje ekonomijom. Njihova ispravna primjena je ključ za postizanje održivog rasta, stabilnosti i blagostanja društva.

Koronavirus, poznatiji kao COVID-19, prouzročio je globalnu pandemiju koja je značajno utjecala na svjetsko gospodarstvo. Naime, virus koji je prvi put identificiran u prosincu 2019. godine u Kini, brzo se proširio diljem svijeta, izazivajući ozbiljne socijalne, zdravstvene i ekonomske posljedice uključujući i državni proračun Republike Hrvatske, kako će biti razrađeno u ovom završnom radu.

Temeljni cilj ovog rada je objasniti i istražiti utjecaj fiskalne politike na izradu državnog proračuna kroz njezine funkcije i instrumente. Detaljno se razrađuje pojam samog proračuna te njegovo planiranje, izvršavanje i kontrola. U empirijskom dijelu rada analiziraju se podaci dostupni na stranici Ministarstva financija Republike Hrvatske. Analiziraju se podaci o prihodima i rashodima za 2019. i 2020. godinu, a koje predstavljaju godinu prije i tijekom virusa Covid-19.

2. Metodologija rada

S ciljem boljeg shvaćanja obrađene teme, u prvom dijelu ovog završnog rada su se pobliže objasnili pojmovi fiskalne politike, njezini instrumenti, ciljevi te sama funkcija. Također, obrađen je i pojašnjen sam državni proračun kroz njegove proračunske procese i tri najvažnije faze njegove izrade, a to su: planiranje, izvršavanje i kontrola. Rad je obradio postupke, smjernice i alate koji se koriste u planiranju, izvršavanju i kontroli državnog proračuna. Pojašnjava se pojam koronavirusa koji je na globalnoj razini uvelike utjecao kako na svakodnevnicu tako i na cjelokupnu ekonomiju. Gore obrađene teme su bile podloga za empirijsku analizu kojom se analizirao državni proračun Republike Hrvatske, te sam utjecaj pandemije na proračun u 2019. i 2020. godini, odnosno godini prije pandemije i tijekom pandemije.

U ovom radu je korištena deskriptivna metoda kojom se proučavaju i analiziraju radovi raznih autora, odnosno pojašnjavaju pojmovi fiskalne politike i državnog proračuna. U završnom radu, pretežito je korištena stručna literatura te provjereni internetski izvori. Metodom komparacije, kroz prihode i rashode državnog proračuna, sučeljene su 2019. godina, odnosno godina prije pandemije i pandemijska 2020. godina.

3. Fiskalna politika i državni proračun

Fiskalna politika je politika od velike važnosti pri upravljanju jednog državnog sustava. Kada se govori o fiskalnoj politici, najprije se misli na upravljanje proračunskim prihodima i rashodima. U nastavku će se objasniti njezin pojam, funkcije, te sami instrumenti i ciljevi. Jelčić (2001) navodi da se fiskalna politika može promatrati kroz svoje šire značenje, a to su javni prihodi i javni rashodi, dok se u užem smislu odnosi na poreze. Kada se govori o fiskalnoj politici, ona pomaže državama u strukturiranju prihoda i rashoda kako bi se ostvario mogući i poželjni gospodarski rast koji bi doprinio povećanju financijskog i životnog standarda zemlje.

Prema Jelčiću (2001) fiskalna politika je jedna od najvažnijih dijelova ekonomske politike države, a njezin je zadatak pridonijeti stvaranju stabilnog tržišta i cijena. Prema mišljenju ovog autora „Tradicionalno se na fiskalnu politiku gledalo kao na politiku kojom se upravlja potražnjom. Proračunskom potrošnjom izravno i oporezivanjem neizravno, može se koristiti za stabilizaciju nacionalnog dohotka, osobito u situaciji kada je gospodarstvo izloženo vanjskim šokovima“ (Jelčić, 2001:320). Osim pojma fiskalne politike definirat će se pojam državnog proračuna koji se može analizirati iz različitih perspektiva kao što su: ekonomska, politička, pravna te socijalna. U nastavku rada proširit će se područje istraživanja proračuna, a na kraju rada će se analizirati proračun Republike Hrvatske prije i za vrijeme globalne pandemije Covid-19.

3.1. Pojam fiskalne politike

Prema Jelčiću (2001) definicija fiskalne politike obuhvaća upotrebu javnih prihoda i javnih rashoda, te ju čine porezna politika i politika proračunske potrošnje. Prema Borozan (2002), rashodi i prihodi su ključni u proučavanju fiskalne politike, što također čini i njezinu strukturu. Kako navodi Leksikografski zavod Miroslava Krležje (2021), fiskalnu politiku čine i određeni instrumenti u koje pripadaju državna potrošnja, transferi, porezna stopa i porezi. Miješanje pojmova fiskalne politike i fiskalnog sustava treba izbjegavati, a vrlo čest je u ekonomskoj praksi. Fiskalni sustav je zapravo skup elemenata kojim se vođenjem fiskalne politike nastoje ostvariti fiskalni ciljevi. Kako navodi Roller

(1998) fiskalni sustav se može promatrati s dva gledišta: u užem i širem smislu. U širem smislu, može se definirati kao „skup svih oblika fiskalnog shvaćanja i skup svih ostalih javnih prihoda s jedne strane, te javnih rashoda s druge strane“ (Roller, 1996:3).

Fiskalni sustav se može podijeliti na sljedeće podsustave (Roller, 1996:121):

- porezni sustav
- carinski sustav
- sustav doprinosa za socijalno osiguranje
- sustav pristojbi
- sustav ostalih davanja.

Kako navodi Babić (1998), fiskalna politika se promatra kroz promjenu državnih rashoda i prihoda kojima je namjera ostvariti makroekonomske ciljeve, kao što su puna zaposlenost, stabilne cijene i stopa rasta samog gospodarstva.

Tri su tipične zadaće fiskalne politike kojima treba težiti da bi se ostvario gospodarski rast (Benazić, 2006;883):

- rast domaćeg proizvoda
- stabilnost cijena i domaćeg proizvoda i
- pravedna raspodjela dohotka.

Fiskalna politika može imati značajan utjecaj na gospodarske aktivnosti i samu stabilnost neke države. Uz to, fiskalna politika često djeluje s monetarnom politikom za koju je zadužena središnja banka kako bi se postigao stabilan ekonomski rezultat.

Prema Reiću (2018) fiskalna politika se pojavila krajem 19. stoljeća, a svoju veću ulogu postiže 30-tih godina dvadesetog stoljeća. „Bavi se načinima prikupljanja novca u državnu blagajnu i njegovog trošenja. Najbolji način prikupljanja sredstava za javnu raspodjelu predstavlja oporezivanje. Porezi su među najstarijim oblicima fiskalnog zahvaćanja, te oni predstavljaju najizdašniji prihod uopće“ (Reić, 2011:268). Jurčić (2010) ističe kako fiskalna politika utječe na agregatnu potražnju i ponudu s promjenama oporezivanja i proračunskog trošenja utječe na mijenjanje potrošnje i proizvodnje, pa se tako i u konačnici odražava na zaposlenost koja uvelike utječe na ekonomsku stabilnost građana jedne države.

(Jurčić, 2010:320) razlikuje dvije škole koje se očituju u različitostima svojih stavova i viđenja fiskalne politike:

- kejnzijanska škola – vjeruje u potpunu ulogu vlade koja bi trebala koristiti mjere fiskalne politike kako bi povećala agregatnu potražnju. „Tvrđi da fiskalna politika ima snažni utjecaj na agregatnu potražnju, na proizvodnju i na zaposlenost kada gospodarstvo proizvodi značajno manje od potencijalnoga nacionalnoga dohotka.“
- monetarna škola – ističe kako monetarna politika posjeduje snažnije instrumente koji kontroliraju potražnju i inflaciju. Mišljenja su da proračunska potrošnja i mijenjanje poreza ne mogu dugoročnije utjecati na potražnju, proizvodnju ili zaposlenost.

Kako navodi Borožan (2012), fiskalna politika veže se oko odlučivanja o državnom proračunu, njegovoj strukturi, odnosno prihodima i rashodima kojima se utječe na ponašanje ekonomskih aktivnosti, razinu zaposlenosti i veličinu agregatne potražnje.

3.2. Funkcija fiskalne politike

Važno je napomenuti da su funkcije fiskalne politike međusobno povezane i da se provođenje fiskalnih mjera temelji na specifičnim ciljevima vlade i trenutnim uvjetima u ekonomiji.

Sukladno tome, Jelčić (1998) navodi tri funkcije fiskalne politike, a to su:

- Stabilizacijska funkcija – nastoji se da se njezinim instrumentima osigurava gospodarska stabilnost kao podloga za nesmetano obavljanje ekonomskih aktivnosti. Država utječe na neravnomjeran omjer gospodarskih aktivnosti do kojih se dolazi utjecanjem samog tržišta. Kada se susretnemo s recesijom ili visokom nezaposlenošću, vlada ima na raspolaganju povećanje javnih rashoda ili smanjenje poreza kako bi se potaknula potrošnja i potražnja te država dovela do

željenog gospodarskog rasta. U suprotnome, kada postoji preveliki rast, vlada ima mogućnosti i alate s kojima može smanjiti javne rashode i/ili povećati poreze kako bi usporila gospodarsku aktivnost i spriječila neželjenu inflaciju.

- Alokacijska funkcija – fiskalnom politikom, odnosno politikom javnih prihoda i rashoda utječe se na gospodarske odluke subjekata u vezi s korištenjem oskudnih resursa na temelju različitih djelatnosti. Cilj korištenja fiskalne politike je razgraničiti korištenje resursa u gospodarstvu i time potaknuti prijeko potreban održivi rast. Vlada prilagođava korištenje resursa prema svojim potrebama i dugoročnim i kratkoročnim strategijama, a sve s ciljem postizanja socijalnog blagostanja među stanovništvom, ekonomske ravnoteže i konkurentnosti gospodarstva.
- Distribucijska funkcija – fiskalna politika omogućuje opskrbljivanje javnim dobrima, kontinuiranu javnu potrošnju i podjelu ekonomskih sredstava prema nerazvijenim dijelovima države i stanovništvu. Navedena funkcija posjeduje usku povezanost s ciljem postizanja socijalne pravde i društvene ravnoteže.

3.3. Instrumenti i ciljevi fiskalne politike

„Instrumenti su sredstva s pomoću kojih makroekonomski autoriteti ostvaruju želje. Svaka pojedina makroekonomska politika ima svoje instrumente.“ (Borožan, 2012:48). Fiskalna politika koristi različite instrumente kako bi utjecala na makroekonomsku situaciju i kako bi bila u mogućnosti ostvariti ciljeve vlade. Karačić (2016) navodi da se fiskalna politika odnosi na upotrebu poreza, javnih rashoda i javnog duga kako bi se postigao određeni skup ciljeva u gospodarstvu. Vlade koriste različite instrumente fiskalne politike kako bi utjecale na potražnju, gospodarski rast, inflaciju, nezaposlenost i raspodjelu dohotka. Kako navodi Reić: „da bi se neka varijabla mogla definirati kao instrument ekonomske politike ona mora biti upravljiva glede svog kvalitativnog i kvantitativnog određenja, djelotvorna glede ostvarenja određenog cilja i mora se razlikovati u odnosu na druge instrumente sa stajališta upravljivosti“ (Reić, 2011:269).

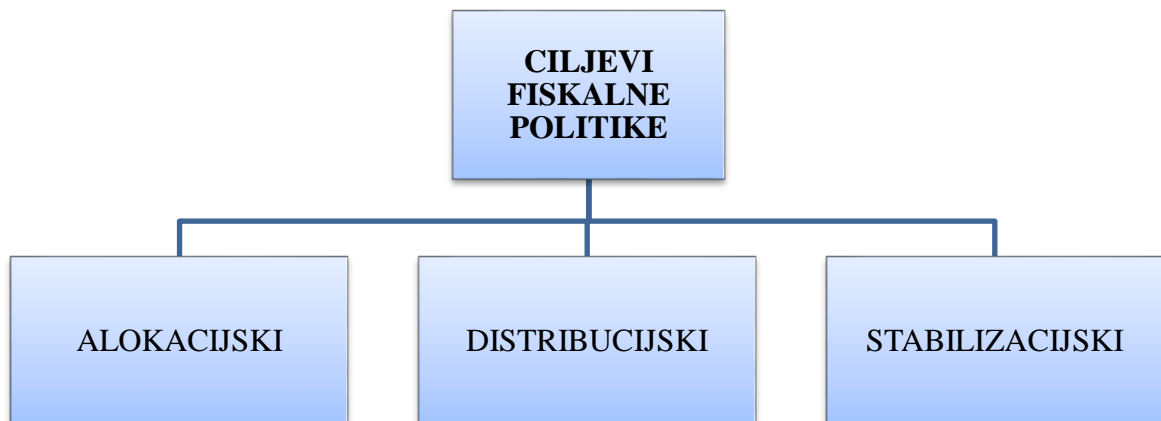
Prema Vukiću (2018) instrumenti fiskalne politike se dijele na:

- automatske stabilizatore – trenutno djelovanje instrumenata fiskalne politike, bez posebnog posredovanja nositelja ekonomske politike. Najpoznatiji automatski stabilizator bi bio porez na dohodak.
- mjere diskrecijske fiskalne politike – mijenjanje poreznih stopa i programa potrošnje kako bi se ublažile neutralizacije poslovnih ciklusa

Sredstva diskrecijske fiskalne politike su prema Reiću (2011):

- javni radovi
 - promjena poreznih stopa
 - program zapošljavanja u javnim sektorima.
-
- formule elastičnosti – restrikcije koje se primjenjuju u rješavanju razloga i posljedica gospodarskih kriza u nekoj državi, uključujući drastične promjene u stopi nezaposlenosti i bruto domaćem proizvodu. Postoje različite vrste elastičnosti ovisno o potrebama i kontekstu. Jedan od primjera su elastičnost potražnje, elastičnost ponude, elastičnost prihoda i slično.

Da bi se instrumenti mogli primijeniti, potrebno je prethodno definirati određene ciljeve. Međutim, prethodno navedene funkcije Jelčić (1998) definira kao ciljeve koji se поближе objašnjavaju u nastavku rada. Slika 1 prikazuje podjelu ciljeva fiskalne politike onako kako ih Jelčić (1998) definira:

Slika 1.: Ciljevi fiskalne politike

(izrada autora)

Alokacijski ciljevi se postižu preraspodjelom faktora proizvodnje i optimiziranjem njihovog korištenja, kako bi se, primjerice pridonijelo konkurentnosti neke zemlje svojom proizvodnjom i prodajom proizvoda i usluge u odnosu na uvozne proizvode. Stabilizacijski ciljevi odnose se na postizanje smanjenja nezaposlenosti i održavanje stabilnih cijena. Ovi ciljevi se obično fokusiraju na kontrolu kratkoročnih fluktuacija ekonomske aktivnosti i promjena u agregatnoj potražnji.. Redistribucijskim ciljevima se želi postići pravedna i jednaka preraspodjela dohotka i imovine, a navedeno bi se moglo ostvariti davanjem socijalne pomoći osobama slabijeg ekonomskog statusa.

3.4. Državni proračun

Prema Ministarstvu financija Republike Hrvatske (2021) državni proračun predstavlja osnovni instrument fiskalne politike i omogućuje vladi da planira i upravlja svojim financijskim resursima kako bi postigla svoje ciljeve. Planiranje rashoda i prihoda u određenom vremenskom razdoblju se može nazvati državni proračun. U nastavku rada će se поближе objasniti i razraditi pojam i uloga proračuna te njegove funkcije. U završnom

dijelu poglavlja detaljnije će se definirati planiranje, izvršavanje i kontrola kao najznačajnije faze državnog proračuna.

Korisnici državnog proračuna se dijele na proračunske i izvanproračunske korisnike. Kako navodi Ott i dr. (2009) proračunski korisnici obuhvaćaju institucije koje su osnovane od strane države i većinu svojih finansijskih sredstava stječu iz državnog proračuna. Stoga njihovi prihodi i rashodi predstavljaju neodvojiv dio državnog proračuna. Popis korisnika državnog proračuna redovito se objavljuje u "Narodnim novinama" svake godine, prije nego što započne proces pripreme proračuna za iduću godinu. Izvanproračunski korisnici su „izvanproračunski fondovi, poduzeća i druge pravne osobe u kojima država ili druge lokalne jedinice imaju odlučujući utjecaj na upravljanje, a oni sami imaju znatan stupanj autonomije koja uključuje samostalno odlučivanje u dijelu prihoda i rashoda“ (Ott i dr., 2009:13).

3.4.1. Uloga i pojam proračuna

„Državni proračun predstavlja akt kojim se utvrđuju prihodi i primici, te rashodi i izdaci države za određenu fiskalnu godinu. Državni proračun može predstavljati i ostvarenje godišnjih prihoda i primitaka, odnosno izvršenje rashoda i drugih plaćanja države u nekoj prijašnjoj fiskalnoj godini“ (Borozan, 2012:421). „Osim riječi proračun i u hrvatskom se kao i u brojnim drugim jezicima može koristiti i riječ budžet. Riječ budžet potječe od francuske riječi bougette koja je označavala kožnu torbicu u kojoj su francuski trgovci u srednjem vijeku držali svoj novac“ (Ott, dr., 2009:11). Prema Ministarstvu financija Republike Hrvatske, jedan od najvažnijih finansijskih i političkih događaja u godini je donošenje državnog proračuna. Vladine smjernice ekonomske i fiskalne politike prethode državnom proračunu i iz njih se mogu izvući osnovne odrednice proračuna za trogodišnje razdoblje. Uoči sjednice Vlade o proračunu, ministarstvo financija održava konferenciju s novinarima u kojoj je glavni komunikator ministar financija, a sudjeluju i glavni dužnosnici koji su pripremili proračun.

Kako navodi Ott, i dr. (2009), sastavni dijelovi državnog proračuna su opći i posebni. Opći dio proračuna uključuje račun prihoda i rashoda, kao i račun financiranja. S druge strane, posebni dio proračuna se sastoji od plana rashoda proračunskih korisnika koji su raspoređeni prema organizacijskoj klasifikaciji i podijeljeni na tekuće i razvojne programe.

Prema izvješću Pravnog informacijskog portala (2010), osnovno pravilo državnog proračuna je njegova uravnoteženost. Budući da se koristi "javni novac", država je dužna racionalno rasporediti ta sredstva te osigurati da ukupni prihodi budu jednaki ukupnim rashodima. Državni proračun se unaprijed planira za nadolazeću godinu, no pretpostavlja se da će se tijekom godine događati promjene zbog nepredviđenih okolnosti u vezi prihoda i rashoda. U slučaju neočekivanih povećanja rashoda i izdataka ili smanjenja prihoda i primitaka, proračun se mora prilagoditi pronalaskom novih izvora prihoda i primitaka ili smanjenjem planiranih rashoda i izdataka. Ova situacija se naziva rebalans proračuna.

3.4.2. Funkcije proračuna

Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2021) stiče tri glavne funkcije državnog proračuna, a to su:

- prikazivanje najvažnijih ciljeva države u fiskalnog godini
- utjecanje na ekonomsko stanje zemlje i
- kontrola prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava.

Analizom prihoda i rashoda, kako navodi Ott i dr. (2009), može se utvrditi ima li država u planu snižavanjem poreza potaknuti gospodarstvo i njezin rast, ili povećanjem poreza financirati moguće povećane rashode. Državni proračun ima ključnu ulogu u ostvarivanju makroekonomske stabilnosti, omogućuje vladi upotrebu fiskalnih politika za kontrolu inflacije, stabilizaciju cijena te poticanje gospodarskog rasta. Ove politike uključuju prilagodbu poreznih stopa i rashoda. „Državni proračun služi i kao instrument ekonomske politike, kojim se utječe na ekonomsko stanje zemlje, odnosno na gospodarski rast, zaposlenost, raspodjelu dohotka, potrošnju, štednju i inflaciju. Proračunom se mogu provoditi i glavni ciljevi ekonomske politike kao što su alokacija, distribucija i stabilizacija“ (Ott i dr. 2009:14). Da bi obavljao svoje funkcije učinkovito i djelotvorno, proračunski sustav mora se pridržavati određenih načela.

Prema Ott i dr. (2009) načela državnog proračuna su:

- Načelo jedne godine

- Proračun se izrađuje za svaku pojedinačnu godinu, što uključuje planiranje prihoda i rashoda za tu određenu godinu. Također je potrebno osigurati sredstva za pokrivanje obveza preuzetih iz prethodnih godina.
- Načelo jedinstva i točnosti
 - Svi prihodi i rashodi, bez obzira jesu li vezani uz proračunske ili izvanproračunske korisnike, moraju biti prikazani prema bruto načelu. Također, svi rashodi se moraju prikazivati prema programima i funkcijama u skladu s odobrenim proračunom.
- Načelo univerzalnosti
 - Iako postoje određene iznimke, općenito se navodi da se svi prihodi proračuna mogu koristiti za sve rashode. Dok se na primjer porezni prihodi koriste za pokrivanje rashoda, prihodi od mirovinskog doprinosa se mogu koristiti samo u svrhu financiranja mirovina.
- Načelo specifikacije
 - To znači da je potrebno rasporediti sve prihode prema ekonomskoj klasifikaciji i prikazati ih prema izvorima, dok se rashodi trebaju klasificirati prema proračunskim kategorijama kako bi bili usklađeni s prihodima.
- Načelo transparentnosti
 - Proračuni kao i svi popratni dokumenti i informacije moraju biti javno dostupni, te se zbog toga objavljuju u Narodnim novinama, odnosno u službenom glasu lokalnih jedinica.
- Načelo obračunske jedinice
 - U Republici Hrvatskoj se svi prihodi i rashodi moraju prikazivati u eurima, kao novoj službenoj valuti države.

3.4.3. Planiranje, izvršavanje i kontrola proračuna

Prema Jelčiću (2001) proračun, kao plan prihoda i rashoda države, ima izuzetnu važnost s ekonomskog i političkog aspekta te nije prihvatljivo da se prepusti spontanom donošenju bez prethodnog planiranja, izvršenja i kontrole. Proračunski proces obuhvaća pripremu, planiranje, izvršavanje i kontrolu proračuna, koje provode određena tijela s nadležnostima

izvršnih i zakonodavnih funkcija. Tijekom proračunskog procesa država i lokalne jedinice definiraju sveobuhvatni plan prihoda i rashoda za sljedeću proračunsku godinu.

Proračunski proces ima za cilj osigurati učinkovito upravljanje državnim i lokalnim financijama te se odvija kroz tri faze (Jelčić, 1998:68):

- priprema i izrada prijedloga proračuna,
- predlaganje i odobrenje proračuna,
- izvršenje, odnosno provedba, nadzor i kontrola proračuna.

Kako navodi Jelčić (2001), planiranje i izrada proračuna započinje određivanjem ciljeva koji se žele postići izvršenjem proračuna. Ciljevi mogu biti različiti ovisno radi li se o smanjenu nezaposlenosti, povećanju zaposlenosti kod žena ili na primjer, o ostvarenju cjenovne stabilnosti.

Nakon toga, korisnici proračuna, temeljem zadanih ciljeva i uputa, planiraju rashode koji proizlaze iz obavljanja poslova u njihovoj nadležnosti. Ministarstvo financija prikuplja informacije različitih resora koje sadrže zahtjeve za potrebnim sredstvima u idućoj godini. Prijedlozi se razmatraju, te se preispituje i analizira njihova osnovanost, te mogućnost podmirivanja iz prihoda. Kako je već prije navedeno, na temelju uputa proračunski korisnici izrađuju i do sredine srpnja šalju svoje prijedloge financijskog plana. Također, i izvanproračunski korisnici pripremaju i šalju svoje prijedloge financijskog plana nadležnom ministarstvu te ih nakon pregledavanja prosljeđuju Ministarstvu financija.

Prema Ott i dr., (2009:73) prijedlog financijskog plana sadrži:

- prihode prema vrstama
- rashode predviđene za trogodišnje razdoblje koji su razvrstani prema proračunskim kvalifikacijama i
- obrazloženje prijedloga financijskog plana.

Nakon izglasavanja i usvajanja proračuna u Hrvatskom saboru, Ministarstvo financija izvještava korisnike i druga ministarstva o novčanim sredstvima koja su im odobrena. Od 1. siječnja službeno započinje fiskalna godina te je korisnicima odobrenih novčanih sredstava odobrena njihova uporaba.

Kada je riječ o odgovornosti izvršavanja proračuna, u pravilu su odgovorne sve čelne osobe proračunskih i izvanproračunskih korisnika. Naravno, odgovorna je i Vlada i drugi korisnici

državnog proračuna. Kao što navodi Jelčić (2001), određene ovlaštene osobe za izvršavanje državnog proračuna su:

- naredbodavatelj – daje budžetske kredite i izdaje naloge za isplatu, no nikada nije uključen u funkciju izvršitelja isplate
- računovodstvenik – vrši isplatu proračunskog novca te provjerava priloženu dokumentaciju koja je osnova za isplatu, čime se osigurava provedba proračunskih sredstava
- rukovoditelj imovinom – odgovorn je za nadzor nad ulazom i izlazom javne imovine te vodi evidenciju o njoj.

Prema navođenju Severa (1995), nakon završetka proračunske godine sastavlja se godišnji obračun koji obuhvaća informacije o izvršenju javnih prihoda i rashoda tijekom prethodne proračunske godine. Godišnji obračun proračuna pruža uvid u način korištenja financijske imovine države. Kontrola proračuna označava završetak proračunskih faza.

Prema Jelčiću (2001), kako bi se spriječilo da izvršna vlast koristi javne prihode i troši ih za namjenu za koju zakonodavno tijelo nije odobrilo, potrebna je potpuna kontrola poslovanja nadležnih tijela nad izvršnom vlasti. Ministarstvo financija je zaduženo za vanjski nadzor trošenja ustupljenih proračunskih sredstava i financijskih planova korisnika. Također, svi proračunski i izvanproračunski korisnici posjeduju odjel za unutarnju reviziju. „Cilj je nadzirati zakonitost, svrhovitost i pravodobnost korištenja proračunskih sredstava, otklanjati utvrđene nezakonitosti i nepravilnosti te poduzimati mjere za poboljšanje stanja“ (Ott i dr. 2009:79).

Zbog složenosti i važnosti korištenja proračuna i način na koji se koristi od velike je važnosti za javni interes. Državni ured za reviziju kontrolira, prati i ocjenjuje način, namjenu i količinu korištenja proračunskih sredstava, te istinitost i točnost priloženih dokumenata. Do kraja tekuće godine ured za reviziju šalje izvještaj o svome radu Hrvatskom saboru. Raspravom u saboru, izvješće postaje javni dokument te se objavljuje na službenim stranicama Državnog ureda za reviziju.

Završetkom dijela u kojemu su razrađeni pojmovi proračuna i fiskalne politike, otvara se poglavlje koje je posljednjih nekoliko godina izniman izazov za globalnu ekonomiju. Riječ je o pandemiji koronavirusa, koji je donio ne samo zdravstvenu krizu, nego i društvene i ekonomske poremećaje te je duboko utjecao na način funkcioniranja svjetskog gospodarstva.

4. Pandemija koronavirusa – COVID 19

U četvrtom poglavlju će se pokušati što bliže i točnije objasniti što je to koronavirus (Covid 19), uzroci sa zdravstvenog gledišta te na kraju koje su to ekonomske posljedice koje su zahvatile cijeli svijet pa tako i Republiku Hrvatsku. Četvrto poglavlje nam je uvodni dio u završnu fazu rada u kojoj će se analizirati proračun Republike Hrvatske tijekom 2019. i 2020. godine, odnosno kako je izgledao proračun godinu prije pandemije i tijekom pandemije.

„Koronavirusi su obitelj virusa koji mogu uzrokovati respiratorne bolesti kod ljudi. Nazivaju se "korona" zbog krunastih šiljaka na površini virusa. Teški akutni respiratorni sindrom (SARS), Bliskoistočni respiratorni sindrom (MERS) i obična prehlada primjeri su koronavirusa koji uzrokuju bolesti kod ljudi. Novi soj koronavirusa - SARS-CoV-2 - prvi put je zabilježen u Wuhanu, Kini u prosincu 2019. godine. Od tada se proširio na sve zemlje diljem svijeta“ (Cleveland Clinic, 2022).

4.1. Nastanak i uzroci pandemije

Prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo (2021), koronavirusi su virusi koji se prirodno javljaju kod životinja, a neki od njih mogu preći na ljude. Kada se prenesu s životinja na ljude, mogu se dalje širiti među ljudima. SARS-CoV-2, novi koronavirus koji je nastao u Kini, genetski je blisko povezan s virusom SARS-om koji se pojavio u Kini 2002. godine. U prva dva mjeseca epidemije COVID-19, broj prijavljenih oboljelih premašio je 100 000, s brzim širenjem bolesti izvan Kine i zahvaćanjem mnogih zemalja diljem svijeta, uključujući Europu. „Koronavirusi se često nalaze u šišmišima, mačkama i kamilama. Virus živi u tim životinjama, ali ne uzrokuje infekciju. Ponekad se ti virusi mogu proširiti na druge vrste životinja. Virus se može mijenjati (mutirati) kako se prenosi na druge vrste. Konačno, virus može preći s vrste na vrstu i početi prelaziti na ljude. U slučaju SARS-CoV-19, smatra se da su prve zaražene osobe virus dobile na tržnici hrane gdje su se prodavali meso, riba i žive životinje“ (Cleveland Clinic, 2022).

„Simptomi zaraze SARS-CoV-2 su povišena tjelesna temperatura, kašalj, otežano disanje, bolovi u mišićima i umor“ (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2021).

4.2. Posljedice pandemije

Prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo (2021), trenutno ne postoji specifično liječenje za bolest uzrokovanu koronavirusom. Liječenje pacijenata s infekcijom povezanom s koronavirusom usredotočuje se na tretiranje kliničkih simptoma. Pružanje njege kao što je terapija kisikom i intravenske infuzije može imati pozitivne rezultate. Prema portalu Koronavirus (2023) u Republici Hrvatskoj od početka pandemije, zaključno sa 30. lipnja 2023. godine, podaci su slijedeći :

- 1.273.991 oboljelih osoba
- 1.255.569 oporavljenih osoba i
- 18.273 preminulih osoba

Kraj pandemije koronavirusa u Republici Hrvatskoj objavljen je 11. svibnja 2023. godine, slijedom odluke Svjetske zdravstvene organizacije o kraju pandemije, a nakon više od tri godine od njezinog početka. Kao što je u radu već i spomenuto, pandemija koronavirus nije prouzročila samo zdravstvene posljedice već i ekonomske posljedice na globalnoj razini. Nastavak rada će se baviti ekonomskim podacima objavljenim i dostupnim za Republiku Hrvatsku. Prema Nestić (2004) utjecaj različitih ograničavajućih mjera u borbi protiv pandemije jasno se manifestira kroz različite vrijednosti BDP-a u različitim državama, pri čemu razina socijalnog distanciranja izravno utječe na strukturu i ukupnu vrijednost BDP-a. „BDP, kao ključni makroekonomski pokazatelj, predstavlja ukupnu vrijednost proizvodnje novostvorenih dobara u jednoj ekonomiji“ (Nestić, 2004:59).

U nastavku slijedi tablični prikaz stope BDP-a na godišnjoj i kvartalnoj razini za 2020. godinu, odnosno prikazani su podaci za države Europe i članice EU. Podaci se odnose na smanjenje stope BDP-a u 2020. godini na način da su uspoređivani podaci u odnosu na prethodni kvartal (Q/Q-1), te isti kvartal u prethodne godine (Q/Q-4).

Iz Tablice 1 se može vidjeti da je euro-zona 19 imala najveći pad u drugom kvartalu od -14,6% u odnosu na isti kvartal prethodne godine, dok je EU 27 imala pad od -13,8% za isti kvartal iz 2019. godine.

Područje / država	Q1		Q2		Q3		Q4		2020.
	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	
EU 27 (od 2020.)	-3,3	-2,7	-11,2	-13,8	11,6	-4,1	-0,5	-4,6	-6,2
Euro-zona 19 (od 2015.)	-3,8	-3,3	-11,6	-14,6	12,5	-4,2	-0,7	-4,9	-6,6
Belgija	-3,4	-2,0	-11,8	-13,9	11,6	-4,3	-0,1	-5,1	-6,4
Bugarska	0,4	2,3	-10,1	-8,6	4,3	-5,2	2,2	-3,8	-4,2
Češka	-3,1	-1,8	-8,7	-10,8	6,9	-5,1	0,6	-4,8	-5,6
Danska	-1,3	0,2	-6,7	-7,5	6,3	-2,2	0,7	-1,5	-2,7
Njemačka	-2,0	-2,2	-9,7	-11,3	8,5	-4,0	0,3	-3,6	-4,9
Estonija	-1,1	0,2	-5,2	-5,5	2,5	-3,5	2,1	-1,9	-2,9
Irska	-3,9	4,1	-2,1	-2,7	11,8	8,9	-5,1	-0,2	3,4
Grčka	0,4	0,1	-13,4	-13,8	3,1	-10,5	2,7	-7,9	-8,2
Španjolska	-5,4	-4,3	-17,8	-21,6	17,1	-8,6	0,0	-8,9	-10,8
Francuska	-5,9	-5,6	-13,5	-18,6	18,5	-3,7	-1,4	-4,9	-8,1
<i>Hrvatska</i>	<i>-1,1</i>	<i>0,3</i>	<i>-15,4</i>	<i>-15,7</i>	<i>8,2</i>	<i>-9,8</i>	<i>2,7</i>	<i>-7,1</i>	<i>-8,4</i>
Italija	-5,5	-5,8	-13,0	-18,2	15,9	-5,2	-1,9	-6,6	-8,9
Cipar	-0,5	1,4	-13,1	-12,6	8,9	-4,7	1,4	-4,5	-5,1
Latvija	-2,3	-1,2	-7,0	-8,6	6,9	-2,8	1,1	-1,8	-3,6
Litva	-0,3	2,5	-6,2	-4,7	6,1	0,1	-0,2	-1,0	-0,8
Luksemburg	-1,6	1,3	-7,3	-7,9	9,3	0,0	1,6	1,4	-1,3
Mađarska	-0,5	1,8	-14,3	-13,4	11,0	-4,8	1,3	-4,1	-5,0
Malta	-2,4	2,1	-14,2	-14,6	8,0	-8,6	3,8	-6,2	-7,0
Nizozemska	-1,6	-0,4	-8,4	-9,1	7,7	-2,4	-0,1	-3,0	-3,7
Austrija	-3,0	-3,6	-10,7	-13,6	11,8	-3,8	-2,7	-5,9	-6,6
Poljska	-0,3	1,9	-9,0	-8,0	7,9	-1,8	-0,7	-2,7	-2,7
Portugal	-4,0	-2,2	-14,0	-16,4	13,4	-5,6	0,2	-6,1	-7,6
Rumunjska	0,6	2,7	-11,8	-10,0	5,6	-5,4	4,8	-1,8	-3,9
Slovenija	-4,8	-3,3	-10,1	-13,0	12,2	-3,0	-1,0	-5,0	-5,5
Slovačka	-5,1	-3,8	-8,3	-12,1	11,6	-2,3	0,2	-2,6	-5,2
Finska	-0,6	-0,6	-4,7	-6,1	3,3	-2,7	0,4	-1,7	-2,8
Švedska	-0,3	0,1	-7,6	-7,7	6,4	-2,2	-0,2	-2,1	-2,8
Norveška	-1,4	0,4	-4,6	-4,4	4,5	-0,1	0,6	-1,1	-0,8
Švicarska	-1,9	-0,6	-7,2	-8,1	7,6	-1,6	0,3	-1,7	-2,9
Ujedinjeno Kraljevstvo	-3,0	-2,4	-18,8	-20,8	16,0	-8,6	---	---	---
Srbija	-0,6	5,0	-9,2	-6,2	7,2	-1,5	2,2	-1,1	-1,0
Turska	0,1	4,6	-11,0	-8,7	15,9	5,4	1,7	5,0	1,8

Tablica 1: Stope BDP-a na godišnjoj i kvartalnoj razini za 2020. godinu
Kunji i Stojanović (2021) str. 18. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/262878>,
(pristupljeno 21.09.2023.)

Većina zemalja, bilo da su članice Eu-27 ili euro-zone 19 imale su najveća smanjenja stope BDP-a upravo u drugom kvartalu 2020. godine. Ako se gledaju EU članice, najznačajniji pad BDP-a u drugom kvartalu sa -21,6% je imala Španjolska, dok je pak najmanji pad imala Irska sa -2,7%. Za Republiku Hrvatsku su također vidljivi podaci koji pokazuju da je najveći pad

BDP-a doživjela upravo u drugom kvartalu kao i većina europskih zemalja. Pad od -15,4% u odnosu na prethodni kvartal te pad od 15,7% u odnosu na isti kvartal iz 2019. godine.

U trećem kvartalu se može reći da se dogodio mali oporavak jer podaci pokazuju kako se u Republici Hrvatskoj stopa BDP-a povećala za 8,2%, dok se za četvrti kvartal može primijetiti ponovni rast u odnosu na prethodni kvartal od 2,7%. Kada se sagleda stopa BDP-a na godišnjoj razini, može se zaključiti da je virus Covid-19 značajno „zatresao“ gospodarski sustav Republike Hrvatske sa smanjenjem od -8,4%. To je svrstalo Republiku Hrvatsku na treće mjesto najvećeg pada stope BDP-a na godišnjoj razini u usporedbi s drugim europskim državama.

U nastavku ovog završnog rada stavit će se fokus isključivo na proračun Republike Hrvatske, odnosno na promjenu prihoda i rashoda poslovanja. Analizirat će se promjene koje su nastale u godini prije pandemije i promijene za vrijeme pandemijske godine.

5. Analiza državnog proračuna Republike Hrvatske u razdoblju 2019. – 2020. godine

Teorijski dio rada je poslužio za upoznavanje s pojmovima fiskalne politike i državnog proračuna te njihovim funkcijama i načinom rada. Cilj petog poglavlja je pobliže analizirati i usporediti državni proračun Republike Hrvatske u 2019. i 2020. godini tj. godinu prije proglašenja pandemije koronavirusa i godinu tijekom pandemije. Kako je u prehodnom poglavlju navedeno, koronavirus- COVID 19 je imao značajan utjecaj ne samo na zdravlje stanovništva već i na samu ekonomiju države. U empirijskom dijelu rada koristit će se podaci Ministarstva financija Republike Hrvatske, i to iz općeg dijela proračuna: prihodi poslovanja i rashodi poslovanja. Kako se navodi u obrazloženju Ministarstva financija Republike Hrvatske (2021), izmijenjenog državnog proračuna, s posljedicama zdravstvene krize uzrokovane pandemijom COVID-19 suočavao se čitav svijet, uključujući i Republiku Hrvatsku. Gospodarski učinci su bili vidljivi kroz gubitke dohotka i radnih mjesta, smanjenje likvidnosti i solventnosti poduzeća, povećanu neizvjesnost i narušena očekivanja potrošača i poslovnog sektora, te izvanredan multiplikativni efekt na gospodarski rast. Kako se nadalje objašnjava u obrazloženju; „Nakon blagog rasta od 0,4% u prvom tromjesečju, u drugom tromjesečju 2020. zabilježen je snažan međugodišnji pad realnog BDP-a od 15,1%. Dosad objavljeni visokofrekventni pokazatelji za treće tromjesečje 2020. ukazuju na oporavak nakon početnog ekonomskog udara korona krize. Prema dostupnim informacijama za domaće gospodarstvo i međunarodno okruženje, predviđalo se da će u 2020. gospodarski pad iznositi 8,0%“ (Ministarstvo financija Republike Hrvatske, 2021).

U nastavku rada bit će prikazani podaci prihoda poslovanja za 2019. godinu s izmjenama koje su objavljeni 19. studenog 2019. godine u Narodnim novinama, broj 111/19. te podaci rashoda poslovanja za 2020. godinu s izmjenama koje su objavljene 12. studenog 2020. godine u Narodnim novinama, broj 124/2020.

PRIHODI POSLOVANJA

Razred	Skupina	Podskupina	Izvor	Naziv prihoda	IZVRŠENJE PRORAČUNA ZA 2019.	IZVRŠENJE PRORAČUNA ZA 2020.	USPOEDBA 2019. I 2020. GODINE *	RELATIVNA STOPA PROMJENE u % ↕
6				PRIHODI POSLOVANJA	138.853.707.364	131.048.124.894	-7.805.582.470	-5,62
	61			PRIHODI OD POREZA	82.736.252.182	73.148.241.544	-9.588.010.638	-11,59
			11	Opći prihodi i primici	82.186.245.692	72.653.560.202	-9.532.685.490	-1,15
		612		Porez na dobit	9.303.113.921	9.306.092.983	2.979.062	0,03
		614		Porez na robu i usluge	73.072.347.336	63.474.383.219	-9.597.964.117	-13,13
		616		Ostali prihodi od poreza	289.682	462.173	172.491	59,54
	62			DOPRINOSI	24.134.638.147	22.760.613.524	-1.374.024.623	-5,69
			21	Doprinosi za mirovinsko osiguranje	23.917.412.036	22.748.953.893	-1.168.458.143	-4,89
			23	Doprinosi za zapošljavanje	217.226.111	11.659.632	-205.566.479	-94,63
	63			POMOĆI IZ INOZEMSTVA	14.800.981.000	18.193.028.827	3.392.047.827	22,91
			51	Pomoći EU	351.230.015	463.826.204	112.596.189	32,06
			56	Fondovi Eu	11.232.838.016	14.380.548.588	3.147.710.572	28,02
		631		Pomoći od inozemnih vlada	116.886.669	8.144.399	-108.742.270	-93,03
	64			PRIHODI OD IMOVINE	2.782.481.493	3.025.282.007	242.800.514	8,73
			11	Opći prihodi i primici	2.550.877.984	2.748.251.901	197.373.917	7,74
			31	Vlastiti prihodi	7.898.450	5.042.915	-2.855.535	-36,15
	66			PRIHODI OD PRODAJE PROIZVODA I ROBE	1.308.135.374	1.245.676.527	-62.458.847	-4,77
			31	Vlastiti prihodi	1.142.088.530	1.019.930.028	-122.158.502	-10,7
			61	Donacije	159.140.796	222.441.756	63.300.960	39,78
	67			PRIHODI IZ PRORAČUNA	7.701.872.129	8.178.516.736	476.644.607	6,19
	68			KAZNE, UPRAVNE MJERE I OSTALI PRIHODI	632.485.333	625.995.975	-6.489.358	-1,03
			11	Opći prihodi i primici	622.077.399	616.039.331	-6.038.068	-0,97
			31	Vlastiti prihodi	837.039	1.597.259	760.220	90,82
		683		Ostali prihodi	33.831.674	28.072.586	-5.759.088	-17,02

Tablica 2: Tablica prihoda poslovanja Republike Hrvatske za 2019. godinu i 2020. godinu

Preuzeto s Ministarstva financija Republike Hrvatske.

Dostupno: <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2019-godina/608> i
<https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2020-godina/2981>,

(pristupljeno: 14.07.2023.)

*Izračun autorice

Prihodi poslovanja uspoređuju dvogodišnje razdoblje: 2019. godinu i 2020. godinu. Važno je napomenuti da doneseni proračun sa svim izmjenama i dopunama predstavlja izvješće koje

se odnosi na godinu prije i godinu tijekom pandemije. U priloženoj tablici je fokus na 2020. godinu jer je to godina kada su se dogodile ekonomske promjene zbog utjecaja pandemije.

Tako iz tablice 2 se može vidjeti da poslovni prihodi u 2020. godini bilježe značajan pad od 7.805.582.470 kuna u odnosu na 2019. godinu, što je pad od 5,62%.

Također, prihodi od poreza su iznosili 73.148.241.544 kuna, što je smanjenje u odnosu na prethodnu godinu od 11,59%. Bilježi se i pad doprinosa za 1.374.024.623 kuna; međutim ako se pogledaju stavke doprinosa, može se uvidjeti značajan pad istih za zapošljavanje koji je u 2019. godini iznosio 217.226,111 kuna, a u 2020. godini je iznosio 11.659.632 kuna što je značajan pad od 94,63%.

Nadalje, očekivano kod stavke pomoći iz inozemstva se dogodio obrat, odnosno povećanje uplate u 2020. godinu u odnosu na prethodnu u iznosu od 3.392.047.827 kuna. Prihodi od imovine su bilježili rast novčanih sredstava u 2020. godini, a rast je iznosio 242.800.514 kuna, dok su prihodi od prodaje roba i usluga bilježili pad od 62.458.847 kuna. Očekivano, prihodi iz proračuna koji su bili nužni za pokrivanje nastalih rashoda su se povećali za 476.644.607 kuna odnosno za 6,19%. Bilježi se pad stavke kazne, upravne mjere i ostali prihodi u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu u iznosu od 6.489.358 kuna.

Zaključno, može se utvrditi da je pandemija koronavirus napravila veliku štetu u ostvarenom proračunu, također i u ranijoj projekciji koju je Vlada Republike Hrvatske morala mijenjati rebalansom. Prema projekcijama Ministarstva financija Republike Hrvatske planirano je za 2020. godinu povećanje realnog BDP-a za 2,5%. Međutim, prihodi su doživjeli značajan pad u 2020. godini u odnosu na prethodnu, što je dovelo do posljedica smanjenja BDP-a od -8,4%. Navedeno se može vidjeti u prethodnom poglavlju u tablici 1.

U nastavku rada slijedi prikaz tablice rashoda poslovanja koja će prikazati razliku s rashodovne strane za 2019. i 2020. godinu.

RASHODI POSLOVANJA

Raz- red	Sku- pina	Podsk- upina	Izvor	Naziv prihoda	IZVRŠENJE PRORAČUNA ZA 2019.	IZVRŠENJE PRORAČUNA ZA 2020.	USPOEDBA 2019. I 2020. GODINE *	RELATIVNA STOPA PROMJENE u % *
3				RASHODI POSLOVANJA	135.869.595.817	148.666.526.053	12.796.930.236	9,42
	31			RASHODI ZA ZAPOSLENE	29.601.414.042	22.927.710.626	-6.673.703.416	-22,55
			11	Opći prihodi i primici	23.986.944.647	16.612.031.147	-7.374.913.500	-30,75
			31	Vlastiti prihodi	348.373.892	349.529.421	1.155.529	0,33
			51	Pomoći EU	36.654.049	44.583.263	7.929.214	21,63
			56	Fondovi Eu	297.998.636	371.042.625	73.043.989	24,51
			61	Donacije	20.671.045	25.162.064	4.491.019	21,73
		311	21	Plaće (bruto)	24.244.124.001	18.809.460.368	-5.434.663.633	-22,42
		312	23	Ostali rashodi za zaposlene	1.159.132.617	824.587.776	-334.544.841	-28,86
		313		Doprinosi na plaće	4.198.157.424	3.293.662.483	-904.494.941	-21,55
	32			MATERIJALNI RASHODI	14.664.818.018	14.300.733.662	-364.084.356	-2,48
			11	Opći prihodi i primici	6.935.197.801	7.442.663.973	507.466.172	7,32
			31	Vlastiti prihodi	632.674.742	505.956.681	-126.718.061	-20,03
			51	Pomoći EU	94.731.083	72.426.789	-22.304.294	-23,54
			56	Fondovi Eu	598.948.919	712.050.740	113.101.821	18,88
		321		Naknada troškova zaposlenima	1.484.094.530	1.092.408.027	-391.686.503	-26,39
		323		Rashodi za usluge	6.620.002.999	6.692.983.509	72.980.510	1,1
	34			Financijski rashodi	10.882.337.124	8.650.565.873	-2.231.771.251	-20,51
	35			SUBVENCIJE	7.193.389.486	14.244.591.194	7.051.201.708	98,02
	36			OPĆEG PRORAČUNA	16.055.003.499	30.624.045.434	14.569.041.935	90,74
	37			NAKNADEGRAĐANIMA I KUĆANSTVIMA	49.260.161.344	51.421.759.019	2.161.597.675	4,39
	38			OSTALI RASHODI	8.212.472.303	6.497.120.244	-1.715.352.059	-20,89

Tablica 2: Tablica rashoda poslovanja Republike Hrvatske za 2019. godinu i 2020. godinu

Preuzeto s Ministarstva financija Republike Hrvatske

Dostupno: <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2019-godina/608> i
<https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2020-godina/2981> ,

(pristupljeno: 14.07.2023.)

*Izračun autorice

U nastavku, prikazani su podaci za rashode poslovanja državnog proračuna Republike Hrvatske u 2019. i 2020. godini nakon njihova rebalansa, te je analizirana njihova razlika.

Kao i u prethodnoj tablici naglasak je na 2020. godinu gdje se analizom utvrđuju potencijalne promjene nastale pandemijom koronavirus.

Tako se iz Tablice 3 može vidjeti da su rashodi poslovanja doživjeli značajnije povećanje u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Riječ je o porastu od 12.796.930.236 kuna u odnosu na prethodnu godinu tj. stopa promjene je iznosila 9,42%.

Bilježi se pad rashoda za zaposlene dijelom zbog otkaza koje je potaknula pandemija, a kao njezina posljedica i „lock down“ koji je zadao velike ekonomske udarce poduzetnicima. Pad rashoda je iznosio 22,55%. Dogodio se pad materijalnih rashoda u godini pandemije u odnosu na prethodnu u iznosu od 364.084.356 kuna. Također je došlo do smanjenja financijskih rashoda koji su u 2019. godini iznosili 10.882.337.124 kuna, a u 2020. godini 8.650.565.873 kuna. To je pad od 2.231.771.251 kuna.

Kako se vidi iz priložene tablice, subvencije su doživjele rast u 2020. godini u iznosu od 7.051.201.708 kuna. Također stavka pomoći dane u inozemstvu i unutar općeg proračuna su bilježile porast od 2.161.597.675 kuna.

Zaključak rashoda poslovanja za 2019. godinu i 2020. godinu je taj da je Republika Hrvatska imala povećane rashode u godini trajanja pandemije koronavirusa, što je utjecalo također na pad BDP-a od -8,4%.

6. ZAKLJUČAK

Državni proračun i fiskalna politika imaju ključnu ulogu u upravljanju državnim financijama i postizanju ekonomske stabilnosti jedne zemlje. Pravilno planiranje, raspodjela i nadzor javnih prihoda i rashoda kroz državni proračun omogućavaju vladi da ostvari svoje ciljeve u pogledu socioekonomskog razvoja, pružanja javnih usluga i održavanja makroekonomske ravnoteže. Pomoću fiskalne politike vlada utječe na gospodarstvo kontroliranjem poreznih stopa, javne potrošnje i upravljanja javnim dugom. Cilj je postići ravnotežu između održavanja fiskalne discipline i poticanja gospodarskog rasta, zapošljavanja i smanjenja nejednakosti.

Upravljanje državnim proračunom i fiskalnom politikom zahtijeva pažljivo razmatranje i promišljanje. Ključno je osigurati transparentnost, odgovornost i učinkovitost u korištenju javnih sredstava te prilagoditi politike prema promjenjivim uvjetima i prioritetima. Održiva fiskalna politika uključuje i pravilno upravljanje javnim dugom kako bi se izbjegle negativne posljedice na dugoročnu održivost financija države. U konačnici, državni proračun i fiskalna politika imaju snažan utjecaj na živote građana, poslovno okruženje i ukupnu stabilnost jedne države. Stoga je važno da se politike koje provodi Vlada Republike Hrvatske temelje na strateškom planiranju, ekonomskoj analizi i odgovornom donošenju odluka kako bi se postigao optimalnom rastu i razvoju s pravednom raspodjelom blagostanja.

Empirijski dio rada se bazirao na prihode i rashode, analizirajući 2019. godinu, kao godinu prije pandemije koronavirusa te 2020. godinu kao godinu tijekom pandemije. Kroz analizu se može zaključiti da je pandemija koja je poharala cijeli svijet, što u zdravstvenom segmentu, tako i u financijskom odnosno gospodarskom, zadala velike ekonomske probleme. Kroz analizu se moglo uvidjeti da su se tijekom 2020. godine dogodile značajnije promjene u prihodima i rashodima što je rezultiralo i smanjenjem ukupnog BDP-a, te usporilo potencijalni i predviđeni ekonomski rast Republike Hrvatske.

LITERATURA

Babić, M. (1998). Makroekonomija, Zagreb: Mate

Benazić, M. (2006). Fiskalna politika i gospodarska aktivnost u republici hrvatskoj: model kointegracije, Ekonomski pregled, 57(12), str. 882-917

Borozan, Đ. (2012). Makroekonomija, Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku

Cleveland Clinic: COVID 19, dostupno na:
<https://my.clevelandclinic.org/health/diseases/21214-coronavirus-covid-19>
[pristupljeno: 30.06.2023.]

Čulo, I., Morović, V. (2018). Upravljanje proračunom u Republici Hrvatskoj, Zaprešić: Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=19742>>
[pristupljeno: 21.09.2023.]

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, dostupno na: <https://www.hzjz.hr/>
[pristupljeno: 20.09.2023.]

Jelčić, B. (1998). Financijsko pravo i financijska znanost, Zagreb: Informator

Jelčić, B. (2001). Javne financije, Zagreb: RriF PLUS

Jurčić, Lj. (2010). Financijska kriza i fiskalna politika, Ekonomski pregled, str. 317-334, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/56576> [pristupljeno: 20.06.2023.]

Portal Koronavirus.hr, dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/zadnje-azurirano/57>
[pristupljeno: 18.06.2023.]

Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). „Pandemija Covid-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj“, str. 16-29, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/262878>, [pristupljeno: 12.09.2023]

Ministarstvo financija, Republika Hrvatska. (n.d.), Proračun, dostupno na: <https://mfin.gov.hr/proracun-86/86> [pristupljeno: 12.06.2023.]

Nestić, D. (2004). Bilješka o proizvodnosti – definicija, mjerenje i povezanost s politikom plaća. Privredna kretanja i ekonomska politika, br. 101/2004, str. 55-74.

Ott, K., Bajo, A., Bronić, M., Bratić, V., Medak Fell, D. (2009)., Proračunski vodič za građane, dostupno na: <http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf>
[pristupljeno: 12.06.2023.]

Pravni informacijski portal, IUS-INFO, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/> [pristupljeno: 20.09.2023]

Reić, Z. i Mihaljević Kosor, M. Kosor (2011): Ekonomija, 3. izmijenjeno izdanje, Split

Roller, D. (1996). Fiskalna politika u teoriji i praksi, Zagreb: Informator

Sever, I., (1995). Javne financije: razvoj-osnove teorije-analiza, Rijeka: Ekonomski fakultet

Vukić, S. (2018.). Monetarna i fiskalna politika Europske unije. Orašje: Grafolade & 77x7

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1.: Ciljevi fiskalne politike.....	7
Tablica 1.: Stope BDP-a na godišnjoj i kvartalnoj razini za 2020. godinu.....	16
Tablica 2.: Tablica prihoda poslovanja Republike Hrvatske za 2019. godinu i 2020. godinu..	19
Tablica 3.: Tablica rashoda poslovanja Republike Hrvatske za 2019. godinu i 2020. godinu..	21